

До другої групи належать питання, які неможливо вирішити під час проведення судової трасологічної експертизи. Наприклад, у разі надання на дослідження слідів взуття чи рукавиць (засобів захисту рук) у постанові ставлять запитання щодо ідентифікації особи за цими слідами. Методика трасологічної експертизи передбачає можливість ідентифікації за слідами-відображеннями виключно слідоутворювальних об'єктів, тобто в цьому випадку — взуття чи рукавиць (засобів захисту рук), а не певної особи, яка могла їх надягати.

До третьої групи належать питання, зміст яких не дає змогу встановити мету дослідження щодо наданих об'єктів. Наприклад, на дослідження надано циліндровий механізм замка з ключем та поставлено питання: «У який спосіб його зламано?», «Чи можна відкрити цей замок за допомогою інших предметів чи інструментів?», «Чи можна відкрити цей замок, не порушуючи контрольного пристосування?», «У якому положенні (закритому чи відкритому) пошкоджено замок?», «Чи не залишено сліди на об'єкті наданим інструментом?», «До якого виду належить знаряддя, яким залишено сліди зламу?» [2].

Такі обставини можуть свідчити про неповне розуміння слідчими мети призначення судової експертизи та інколи формальний підхід до процесу призначення судової експертизи. Хоча у деяких джерелах зустрічається така думка науковців: «експерт має право без узгодження з ініціаторами дослідження відредагувати їх, не змінюючи при цьому змісту» [3, с. 16]. Однак, некоректне редагування запитань може призвести до повної зміни їх змісту. Тому єдиним виходом для експерта у такій ситуації є направлення клопотання на адресу ініціатора дослідження з метою уточнення поставлених запитань. Це, зі свого боку, призводить до затягування термінів проведення судової експертизи.

Крім того, існують законодавчі перепони до редагування поставлених питань, адже ані КПК України, ані Закон України «Про судову експертизу» не передбачають можливість самостійного коригування експертом поставлених запитань.

Водночас, наказ МВС України від 17.07.2017 р. № 591 містить такі положення, які фактично забороняють редагування питань без погодження з ініціатором дослідження: «Якщо запитання сформульовано нечітко або їх редакція незрозуміла, експерт невідкладно заявляє ініціатору клопотання про уточнення запитань. До вирішення заявленого експертом клопотання проведення судової експертизи або експертного дослідження призупиняється» [4].

Отже, на нашу думку, для повного, всебічного та об'єктивного дослідження щодо вирішення поставлених перед експертом запитань, вони мають бути чітко сформульованими відповідно до наданих об'єктів та зрозумілими експертові.

Цього можна досягти шляхом проведення спільних зборів (семінарів, конференцій, круглих столів тощо) працівників правоохоронних органів та судових експертів, на яких необхідно вирішувати нагальні питання щодо призначення експертиз.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4652-VI (зі змін. та допов.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9—10, 11—12, 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.02.2021).
2. Інформаційний лист «Проблемні питання, що стосуються призначення судово-трасологічних експертиз». URL: <http://ndekc.kiev.ua/wp-content/uploads/2018/02/%D0%86%D0%B%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F-2018.pdf> (дата звернення: 18.02.2021).
3. Судова трасологічна експертиза : навч. посіб. / уклад. К. М. Ковальов, В. А. Кузнецов. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2019. 123 с.
4. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 17.07.2017 р. № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17> (дата звернення: 18.02.2021).

Г. А. Іляш,

судовий експерт Тернопільського НДЕКЦ МВС України, м. Тернопіль, Україна,

e-mail: iga213243@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ДАКТИЛОСКОПІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Анотація. Викладено проблемні питання використання дактилоскопічної інформації в процесі розслідування та розкриття злочинів та запропоновано можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: дактилоскопія, слід, технології, ідентифікація, інформація.

Abstract. The report outlines pressing issues of using information on fingerprinting in the process of investigation and detection of crimes and proposes possible ways for their solution.

Keywords: fingerprinting, trace, technology, identification, information.

Аннотация. Изложены проблемные вопросы использования дактилоскопической информации в процессе

расследования и раскрытия преступлений и предложены возможные пути их решения.

Ключевые слова: дактилоскопия, след, технологии, идентификация, информация.

Розвиток дактилоскопії має доволі давню історію, він безпосередньо пов'язаний із науково-технічним прогресом та технологічними здобутками людства.

Сліди дактилоскопічного походження є джерелом цінної криміналістичної інформації (зокрема, про особу, що їх залишила, час та особливості механізму слідоутворення).

На сьогодні технічний прогрес дав змогу упорядкувати й систематизувати дактилоскопічну інформацію шляхом створення автоматизованих дактилоскопічних

ідентифікаційних систем (далі — АДІС). АДІС є ефективним і дієвим інструментом у розкритті та розслідуванні злочинів, що забезпечує можливість оперативного надання інформації органам досудового розслідування щодо осіб, дактилоскопічні карти яких містяться в масиві дактилоскопічних обліків, і слідів рук із місць злочинів, наявних у базі. Дієвість і результативність цього напрямку залежать від змоги надання якісного матеріалу, з якого безпосередньо формується ця база. Проблеми надання дактилоскопічної інформації неналежної якості стосуються як дактилокарт, так і якості вилучених слідів рук з місць подій. Незадовільна якість слідів впливає на час їх оброблення та знижує пошукові характеристики [1].

Вирішити ці проблеми можливо, застосувавши комплексний загальнодержавний підхід щодо вдосконалення роботи правоохоронних органів узагалі та підвищення рівня підготовки інспекторів-криміналістів зокрема, адже саме від них залежить якість первинної роботи зі слідами, впровадження відповідних заходів у галузі матеріально-технічного забезпечення, моніторингу новітніх наукових розробок.

Аналізуючи багатоаспектність проблеми збирання, дослідження та використання дактилоскопічної інформації в процесі розслідування та розкриття злочинів, варто зазначити необхідність подальшої розробки наукових і правових основ діяльності правоохоронних органів. Для того щоб вийти на належний рівень упровадження новітніх дактилоскопічних та інших ідентифікаційних технологій, правоохоронні органи України потребують впровадження відповідних заходів у галузі матеріально-технічного забезпечення, моніторингу новітніх наукових розробок, навчання й обміну практичним досвідом із фахівцями країн Євросоюзу та США [2].

Фахівці з університету штату Кентуккі (США) створили робочий прототип системи, яка дасть змогу істотно прискорити зняття відбитків пальців. Нова безконтактна система забезпечує не тільки підвищену швидкість зняття відбитків, але і відрізняється більш високою точністю. Знімають відбитки в новій системі шляхом зйомки пальців у спеціальних умовах освітлення — структурованим світлом *SLI (Structured Light Illumination)*.

Таку систему вже використовують в Федеральному бюро розслідування США. Їх агенти, здійснюючи огляд місця події, користуються спеціальними бездротовими сканерами відбитків пальців, які відразу відправляють зразки в центральну лабораторію правоохоронних органів країн Європи та США.

Як приклад новітніх технічних засобів у галузі дактилоскопії можна назвати *EVISCAN*. Ця інноваційна високотехнологічна робоча станція, розроблена в Німеччині, дає змогу експертам виявляти, покращувати якість і зберігати в цифровому вигляді невидимі та маловидимі відбитки пальців рук. Пристрій працює з відбитками без фізичного контакту та без використання хімічних речовин. Відбитки пальців сканують і передають в установлене програмне забезпечення для підвищення якості зображення. Речовини, відбитки пальців і ДНК залишаються в їх первинному стані й можуть бути досліджені повторно, навіть через

кілька років. Не менш важливою перевагою цього обладнання є надзвичайна швидкість роботи. Якщо раніше пошук, виявлення та дослідження відбитків пальців могли займати години й дні, то зараз завдяки усуненню доволі тривалого підготовчого етапу, ретельному пошуку та фіксації на фотоплівку час роботи зі слідами скоротився до лічених хвилин. Після виявлення й вилучення цифровий образ відбитку можна надіслати до різних баз даних, таких як *AFIS* чи *EURODAC*, і відразу використати для ідентифікації осіб [3].

Слід зазначити, що на сьогодні одним із перспективних напрямів дослідження слідів рук є не лише вивчення ознак їх папілярних візерунків, а й дослідження потожирової речовини, що дають змогу провести їх ДНК-аналіз. Хоча це дослідження не є дактилоскопічним, однак має тісний зв'язок з останнім через те, що:

- сліди рук можна досліджувати двома видами: молекулярно-генетичним і дактилоскопічним;
- дослідження потожирових слідів можна здійснювати за фрагментарними слідами рук, непридатними для дактилоскопічного дослідження.

Такі технології є більш витратними, ніж традиційні методи, проте вони допомагають значно підвищити результативність і оперативність дактилоскопічних досліджень, а, отже, підвищити ймовірність встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Сьогодні однією з найгостріших проблем залишається забезпечення належної якості досудового розслідування, яку слід комплексно вирішувати на загальнодержавному рівні. Для цього необхідно:

- удосконалити матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів;
- підвищити якість підготовки працівників підрозділів криміналістичного забезпечення розслідування,
- удосконалити процедуру впровадження новітніх досягнень науки і техніки в експертну та криміналістичну діяльність.

Отже, незважаючи на традиційність і усталеність дактилоскопічного методу ідентифікації особи, в США та країнах Західної Європи відбувається його постійне вдосконалення й інтегрування у сучасні та досконалі системи ідентифікації. Тому актуальним для України є перейняття передового досвіду правоохоронних органів інших країн з використання автоматизованих інформаційно-пошукових систем, що значно оптимізує розкриття злочинів.

Список використаних джерел

1. Гапченко К. О. Проблеми якості дактилоскопічних карт при формуванні дактилоскопічного обліку // Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. мат.-лів міжнарод. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю з дня народження Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 18—19.04.2019). Харків, 2019.
2. Рогатюк І. В. Напрями удосконалення використання дактилоскопічної інформації в діяльності органів досудового розслідування та прокуратури // Часопис Київського університету права. 2014. № 1. С. 292—296. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_1_69 (дата звернення: 25.02.2021).
3. Лапта С. П. Перспективні напрями розвитку дактилоскопії у зарубіжних країнах // Вісник ХНУВС. 2017. Вип. 3 (78).